

Нова КОЛОЧАВА

С. КОЛОЧАВА МІЖГІРСЬКОГО РАЙОНУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Привітання

Дорогі колочавці!

Прийміть найщиріші вітання з наступаючим Новим роком та Різдвам Христовим!

Це були завжди наші найулюбленіші свята. Свята, коли ми за звичаєм підсумовуємо зроблене, пережите і водночас висловлюємо свої надії та сподівання на день прийдешній.

Бажаємо Вам новорічних див, світлого та бадьорого настрою, хай колядники засіють у Вашому домі добро і злагоду! Нехай всілякі кризи обминають Вашу оселю десятою дорогою, а наступний рік стане помітним кроком у напрямі поліпшення життя кожного колочавця.

Щиро бажаємо, щоб здійснилися всі найпакіші бажання! Щастя та здоров'я всім! Успіхів та процвітання Вам та Вашим Рідним!

Намннення та віри у 2009 році! Все у нас буде добре!

З повагою,

народний депутат України Станіслав Аржевітін та колектив редакції газети «Нова Колочава»

Презентація

Презентація книги «Колочава. Релігія» в Києві

Нещодавно у столичному музейному комплексі «Київська фортеця» відбулася презентація книги Станіслава Аржевітіна «Історія верховинського села Колочава. Релігія». День презентації вибрано не випадково. «Друге жовтня – для мене особлива дата, адже саме цього дня 1955 року одружилися в Колочаві мої батьки, – говорить Станіслав Михайлович. – Цього ж дня, вісімнадцять років тому я зареєстрував свій банк «Ажіо».

У затишній залі майорять прапори, палають дрова в каміні, на столі лежать стоси аркушів, зшиті у товсті зошити. Згідно із задумом автора, під час презентації глядачі побачили те, що, як правило, лишається «за кадром» книговидавництва, а саме – процес створення книги: ксерокопії архівних документів, переклади, з яких поступово народжується текст.

Новостворена книга вже отримала схвальні відгуки вітчизняних науковців. Зокрема, професор кафедри теорії та історії держави і права Ужгородського національного університету, доктор історичних наук Михайло Болдижар назвав книгу Аржевітіна оригінальним науковим дослідженням. На сьогодні ця книга є одним з найбільш фундаментальних досліджень церковної історії Закарпаття, в якому на прикладі одного села відтворено релігійне буття краю у Кирило-Мефодіївські часи, в період панування Угорщини (зокрема, поширення унії 1646 року), Чехословаччини, Радянського Союзу. Наведено цікаві історичні факти цих епох. Так, храм Святого Духа, споруджений 1795 року, за «советів» перетворили на музей атеїзму, а старовинний іконостас замінили портретами «богів нового часу» – вождів пролетаріату Маркса, Енгельса, Леніна. Але і ця історія богоборства – сторінка колочавського літопису... Крім того, у книзі розкрито тему церковної освіти, описано сільські

цвинтарі та окремі поховання, храми, їхні іконостаси, дзвони, хрести. Окрім досліджень Аржевітіна, до книги увійшла розвідка колочавського краєзнавця Василя Малети, присвячена церковним метричним книгам, які зберегли історію місцевих родів.

Написання книги тривало кілька років. За цей час Станіслав Аржевітін перечитав сотні архівних документів, провів десятки зустрічей із старожилами Колочави, релігійними діячами, єпископами православної і греко-католицької церков, науковцями. «Від самого початку я розумів, що моя книга навряд чи стане масовим читивом, адже це не роман чи детектив, а наукове дослідження, розраховане на певне коло поціновувачів, – говорить пан Станіслав. – Головне завдання, яке я поставив перед собою, – відновлення історичної пам'яті. Тисячу примірників від загального накладу книги планую передати школам, бібліотекам області. Переконаний, уже зараз там навчаються діти, які у майбутньому продовжать мою справу і прославлять рідне Закарпаття».

«Часом письменники ідуть в політику, але щоб політик і банкір став письменником – це, напевне, унікальний випадок», – жартували гості.

Привітати Станіслава Михайловича завітали депутати від НУНС Лілія Григорович та Ксенія Ляпіна. «Дивовижно! Показ історії через призму релігії – це новий підхід, – ділиться своїми враженнями пані Лілія, яка, між іншим, сама є донькою священика. – Тепер я знаю, що на Черкащині знаходиться духовна пуповина нації, у Києві – серце, а в Колочаві – її віра».

Актори-аматори з Колочави перетворили презентацію на справжнє театральне дійство. Історія почала оживати. На сцені з'являлися герої книги: автор унікальної літературної пам'ятки «Перло дорогоцінне» Іван Лугош, автор збір-

ника проповідей, писаних простою народною мовою. Петро Колочавський, отець Кіраль, котрий хоч і прославився як земельний шахрай з векселями, але все ж таки залишив по собі хороший слід в історії села. Ну, і, звичайно ж, привітав учасників презентації сам президент Карпатської України Августин Волошин.

Колочавці відтворили різноманітні релігійні звичаї свого села. Цікавими і повчальними були сценки релігійних покарань за недотримання норм праведного життя. Але найбільше глядачів вразила гра на трембіті та різдвяне колядування вівчарів, під час якого старійшина пропонував гостям справжні дрімби.

Станіслав Михайлович висловив подяку всім, хто допомагав йому створювати книгу: директорів Державного архіву Закарпатської області Михайлу Делегану, упорядниці Наталці Кляшторній, голові Закарпатського земляцтва Миколі Бездзілі, який перекладав документи з угорської мови на українську, дизайнеру Олегу Герцу за художнє оформлення книги.

Під час презентації Аржевітін запевнив, що не збирається зупинятися на досягнутому, та поділився своїми творчими планами: «Колись я вирішив створити десять музеїв і написати десять книг з історії Колочави. На сьогодні в селі вже діють п'ять музеїв, а шостий музей «Вузькоколіяка» відкриємо весною. Видано дві книги з історії Колочави – «Шуга» та «Релігія». Працюючи в архівах, я зібрав матеріал іще мінімум на три книги з історії національно-визвольного руху в Західній Україні. Тривають зйомки фільму під робочою назвою «Колочавські повстанці», присвячені діяльності групи Штаера, регулярно видаю газету «Нова Колочава». Тож буду і далі наполегливо працювати над історією і сучасністю рідного села».

Наталка Приступ

Виступає В.Д. Малета

Група колочавських акторів-аматорів у музеї «Київська фортеця»

На фото (зліва направо): народні депутати України Л.Григорович, С.Аржевітін та керівник Держархіву області М.Делеган

Подія

Колочавці знову побували у Верховній Раді України!

Багато жителів Колочава можуть похвалитися тим, що побували у столиці нашої держави – Києві. Проте лише близько двох десятків колочавців мали можливість відвідати приміщення Верховної Ради України – місце, де приймаються закони, згідно з якими живе та працює вся держава.

2 жовтня 2008 року народний депутат України Станіслав Аржевітін репрезентував у столиці свою другу книжку про історію села «Колочава. Релігія». В той же день зранку група із чотирнадцяти колочавців, які брали участь у презентації, отримала чотиригодинну екскурсію кулуарами парламенту. Її мета – показати приміщення Верховної Ради та як проходить процес голосування у залі засідань.

– Зовсім іншою, ніж по телебаченню, видається

Верховна Рада, коли йдеш її коридором та бачиш її сесійну залу, де, за Конституцією, повинні прийматися закони, спрямовані на захист прав та інтересів кожного українця і держави в цілому, – розказує журналісту «НК» вчитель-пенсіонер Михайло Дербак, який потрапив до числа щасливчиків. – Уже при вході на подвір'я ВР нас зупинила охорона та попросила показати перепустки, позаяк нашим проводирем був Станіслав Михайлович – перший заступник голови Комітету Верховної Ради з питань фінансів і банківської діяльності. В середину нас пропустили лише після певних дозвільних процедур. Найперше нас вразила розкіш приміщення: всюди килимові доріжки, дорогі картини, кришталь і блиск. Провартість усього можна лише здогадуватися. Особливо колочавців вразив красою скляний купол з освітлювальним плафоном у вигляді соняшника. Його діаметр

має майже 16 метрів. Розкішні депутатські крісла надавали певного офіціозу.

Група колочавців розмістилася на балконі у залі засідань, аби спостерігати за роботою народних депутатів зверху.

–Того дня фракція БЮТ із НУНС активно голосували за скасування законів, які обмежували президентські повноваження. Це було історичне засідання, і дуже приємно, що ми були присутніми на ньому. Це залишиться у пам'яті на все життя, поділився враженнями Михайло Васильович.

Після відвідин парламенту делегація побувала біля резиденції Президента України, будинку Кабінету Міністрів і Національного банку України.

Марія ШЕТЕЛЯ

Колочавці на балконі сесійної зали

Після завершення пленарного засідання

Народ спостерігає за роботою депутатів

Зелений туризм

Колочава має усі шанси стати «меккою» для туристів

Б.Пранничук – голова правління Закарпатського обласного центру розвитку сільського туризму

Село Колочава має багату історичну спадщину, культуру, самобутній побут, даровані самою природою мальовничі ландшафти, гірське повітря, рекреаційні ресурси. Наше село має індивідуальний житловий фонд, воно багате добрими і працюючими людьми. Разом з тим гострою проблемою для всіх колочавців є брак робочих місць, зростаючий надлишок робочої сили, тому багатьом доводиться щосезону залишати сім'ю і виїжджати на заробітки за кордон. Саме тому, враховуючи відсутність потрібних капіталовкладень на створення нових робочих місць, більше уваги варто приділяти тим галузям, що не потребують для свого розвитку великих коштів. До таких галузей відносяться і сільський зелений туризм, давно відомий в Україні. Адже в селах, які мають відповідну рекреаційну базу, завжди було багато відпочиваючих із міського населення, а найпопулярнішими та привабливими для відпочинку були гірські села.

Про розвиток сільського зеленого туризму та його перспективи на Закарпатті, та Колочаві зокрема, кореспондент «НК» мала розмову з Богданом Пранничуком, головою правління Закарпатського обласного центру розвитку сільського туризму.

– Розкажіть, будь ласка, про організацію, якою Ви керуєте? Що конкретно робите? Як саме допомагаєте людям?

– Фактично це єдина організація, що займається розвитком та популяризацією сільського зеленого туризму на теренах Закарпатської області. Центр розвитку туризму неприбутковий, і його головна мета – популяризація Закарпаття, створення нових туристичних продуктів, навчання власників сільських садиб, які хочуть займатися туризмом. Ми проводимо різні тренінги, семінари, поїздки по Україні і за кордоном. Намагаємося зробити все, щоб рівень послуг у цій сфері підняти на висо-

кий щабель, щоб вони відповідали європейським вимогам.

Щороку в першу неділю вересня ми на Рахівщині, у селі Лазещина, проводимо фестиваль «Гуцульська ріпа». На дійство постійно збираються кілька тисяч закарпатців та гостей. У такий спосіб ми популяризуємо основний харч гуцулів – картоплю, а разом – привертаємо увагу до гірського краю та ще раз знайомимо з туристичними маршрутами Закарпаття. Наша організація вже понад 15 років проводить акцію «Пройди світ», під час якої люди різного віку можуть побувати в горах, побачити чудові гірські краєвиди.

– Як Ви можете охарактеризувати розвиток сільського зеленого туризму на Закарпатті?

– У нашій області він ще не дуже розвинений. Його вік я наразі назвав би юнацьким. Треба визнати, що Івано-Франківська область пішла трохи далі, ніж Закарпаття, і нам тепер потрібно пройти шлях становлення, який вже пройшли Греція та Польща. У Польщі, наприклад, були такі безперспективні села, де люди не мали чим займатися, були без роботи. Потім влада почала розвивати сільський зелений туризм, і сьогодні вже всі хочуть займатися тільки туризмом. Нам би такі «проблеми»! Закарпаття має надзвичайно великі можливості. До нас приїжджали колеги-поляки, вони були вражені, як багато у нас ще є незайманої і красивої природи. Куди не глянь – усюди краса. Ми, звичайно, вже до неї звикли і тому не цінуємо того, що маємо. До нас люблять приїжджати художники, адже навколо такі картини, які варто перенести на полотно. Наша організація намагається брати участь у всіх можливих туристичних виставках, аби популяризувати наш край в Україні та за кордоном.

– Назвіть основні камені спотикання, які тепер заважають належно розвивати туризм на Закарпатті?

– Це насамперед наша інфраструктура, яка ще не готова приймати туристів. Хіба турист захоче їхати у дорогому автомобілі такими жахливими гірськими дорогами? Туристичні маршрути не марковані, немає достатньої державної підтримки.

Ще однією великою проблемою є недостатня поінформованість сільських жителів про можливості села. Необхідно створювати осередки, об'єднуватися селами, вміти виготовляти якісні туристичні продукти та популяризувати їх.

Наразі ми ще не маємо сталого і впорядкованого нормативної бази, яка б регулювала відносини у наданні послуг сільського зеленого туризму. Зараз очікуємо прийняття Верховною Радою відповідного закону.

Народний депутат України Станіслав Аржевітін не лише популяризує сільський туризм, а й є співавтором цього законо-

проекту, який вже зареєстрований у Верховній Раді.

Перспектива є, і ми у неї віримо, адже динаміка популярності сільського туризму – відпочинку в селі – постійно зростає.

– Відсутність газифікації у селах є також однією з найбільших проблем?

– Можливо, я висловлю думку, яка не збігатиметься з більшістю людей, утім газ проводити у всіх селах не потрібно. Нам треба навчитися раціонально використовувати природні ресурси. Взяти для прикладу вирубок деревини. Скільки залишається відходів? І де вони? Адже тирсу можна спалювати як альтернативне газу паливо. Я знайшов інвесторів, які у селі Ясіня, що на Рахівщині, поставили такі установки, що переробляють тирсу на паливо. Тепер уже тирсу не викидають у річку, та й з'явилися нові робочі місця.

Всюди би так, то й газу не треба було. Адже ми бачимо, які проблеми має наш уряд із закупівлею газу, та й ціна на нього постійно зростає.

– Які перспективи розвитку зеленого туризму є у Колочаві?

– Наше село має дуже великі можливості. Є музеї – це туристичні продукти, але про них ще мало відомо, не вміють правильно подати інформацію.

Тут чудове свіже повітря, хороші люди, серед них є й такі, які хочуть займатися зеленим туризмом. Утім багатьох колочавців потрібно ще цьому навчити.

Люди мають можливість здавати зайву житлову площу туристам, адже попит на неї лишень росте, окрім того, вони зможуть готувати їм їжу, продавати сувеніри. Турист піде на заправку – і там залишить гроші, заплатить у магазині, кафе чи ресторані, відвідає музей. І таким чином можна отримати додатковий прибуток.

Нам треба й далі популяризувати наш край, створювати такі туристичні продукти, які були б цікавими для всіх.

Колочава має усі шанси стати «меккою» для туристів.

Розмову вела Марія ШЕТЕЛЯ

Колочавське життя

Спасибі за експонати!

Колочавський музейний комплекс «Старе село» – перший сільський музей архітектури та побуту на Закарпатті. Розташований він між річкою Колочавкою та лісовим масивом Чертежика. На його території із колочавських експонатів відтворено село стародавньої Верховини, яке знайомить відвідувачів із 300-річною історією побуту місцевих жителів. У сканзені представлені пам'ятки культури різних часів та різних верств населення як за соціальним статусом (бідняки, середняки), так і за видом діяльності (вівчарі, лісоруби, мірошники, шевці).

Надзвичайно цінні експонати для музею знайшов і продовжує знаходити у різних куточках села Василь Макар (Швеган) – директор із будівництва музею.

– Експонати для музейних експозицій я почав збирати десь півтора року тому – одразу ж після офіційного відкриття сканзену, – розказує журналісту «НК» Василь. – На початковому етапі розпочинав з родичів, знайомих, дав оголошення по кабельному телебаченні про закупівлю експонатів. Коли їздив возом забирати цінні речі, люди, бачачи такий збір, самі виносили старий посуд, меблі, речі домашнього вжитку та віддавали їх мені. Якщо господар за особливо цінні речі просив грошову винагороду, то він її отримував.

Наш співрозмовник об'їздив чимало, відвідав найвіддаленіші куточки Колочава, декілька речей привіз навіть із сусідніх сіл, адже там знайшов те, що не збереглося у колочавців. Спочатку скуповував усі експонати – і цікаві, й не дуже.

– Тепер я теж збираю експонати, проте вже не беру все підряд, позаяк дечого вже маю занадто багато. Для прикладу, у музеї є чимало бербениць, кудиль, чотири комплекти кросен... Тепер більше потрібні сундуки, старовинні полиці, інші меблі, будемо облаштовувати нові хати. У 2009 році заплановано відкрити 5 нових садиб.

Намагаюся складати побутові речі приблизно так, як вони були розміщені у хатах, у певних частинах села – на Горбі, Брадолці, Потічку, Гирсовці. Завдяки активності багатьох колочавців, які долучилися до процесу збору та пошуку вдома численні старожитності, туристам у музеї-сканзені є на що подивитися.

Тому всім жителям Колочава, які вклали дециму зі свого родинного майна у загальну історичну спадщину села, – велике спасибі від імені засновника музею-сканзену Станіслава Аржевітіна.

Марія ШЕТЕЛЯ

Колочавське життя

Благородна справа

Урочисте відкриття книжкового фонду

Цього року Колочавська середня школа №1 отримала аж два подарунки від народного депутата України Станіслава Аржевітіна – колекцію відеофільмів та підбірку книг.

Як розповів «НК» директор Колочавської ЗОШ №1 Михайло Михайлович Кий, школярі отримали відеокасети різноманітної тематики, такі, що здатні задовольнити будь-які смаки.

– Це і фантастичні кінострічки, й бойовики, історичні кінокартини та інші, – розповідає директор. – Є тут й стрічки, зняті за мотивами художніх творів зі шкільної програми, зокрема, за повістями Михайла Старицького та Івана Котляревського. Загалом фонд має близько 40 відеокасет, які

можуть переглядати учні за допомогою шкільного відеомагнітофону. Всі вони розміщені у шкільній бібліотеці. До цього фонду будуть передані всі художні й документальні фільми, які були відзняті у ХХ ст. на території нашого села. Цим теж опікується Аржевітін.

Окрім відеофонду, нардеп передав у середню школу й книжкову збірню. Вона так і називається «Книжковий фонд Станіслава Аржевітіна». Іменну бібліотеку Станіслав Михайлович регулярно поповнює, надаючи можливість учням ознайомлюватися з новими творами.

Для першого наповнення фонду ми надали нашому земляку список книжок, які були найдефіцитнішими у нашій бібліотеці або яких взагалі не було, але які зазначені у шкільній програмі. Тепер у нас вони є. Це твори із зарубіжної та української літератури, книжки на історичну тематику, є дуже хороші енциклопедичні видання. Досить багато літератури з історії рідного краю. Частину книг пан Аржевітін передав у користування зі своєї домашньої бібліотеки.

Подаровані книжки акуратно стоять на окремому стелажі у колочавській шкільній бібліотеці. Бажачим отримати і прочитати книжку вдома, бібліотекарка записує в окремий журнал.

– Особливо тішаться дітлахи із молодших класів мальовничими книжечками видавництва «А-ба-ба-га-ла-ма-га». Вони надзвичайно гарно ілюстровані, містять хороші казки і веселі історії. Саме тому користуються найбільшим попитом серед малечі, – підсумував Михайло Михайлович.

Таку ініціативу могли б підтримати й інші прогресивні колочавці. Можливо, це й правильно, щоб книги в домашній бібліотеці не припадали пилом, а були «вікном у світ знань» для юних колочавців.

Марія ШЕТЕЛЯ

Увага конкурс

Старі фотографії дідів-прадідів зберігаються в кожній колочавській хаті. Тепер випала нагода показати їх усім колочавцям та ще й отримати грошову винагороду за них.

Газета «Нова Колочава» оголошує конкурс серед жителів села Колочава. Його переможець отримає премію у розмірі 500 грн – за I місце, 400 грн – за II місце, 300 грн – за III місце, 200 грн – за IV місце і 100 грн – за V місце. Власники фотографій, які були претендентами на призові місця, але не увійшли до п'ятірки призерів, отримають від 10 до 50 грн.

Для участі в конкурсі потрібно надати фото з сімейного архіву, до світлин додайте таку інформацію: своє прізвище, ім'я, по батькові, адресу, номер телефону та, по можливості, напишіть, хто зображений на цих фото та за яких обставин було зроблене фото. Найбільше шансів отримати головний приз матимуть світлини, які зафіксували історичну подію, відомих постатей Колочави та дуже старі знімки.

Найцікавіші фото та історії будуть надруковані на шпальтах нашої газети, а також буде відкрита фотовиставка із найбільш цікавими знімками.

Комісія буде створена із директорів всіх колочавських шкіл.

Фотографії можна здавати Макару Василю (Швегану). Усі фотографії обов'язково повернуть власникам.

З нетерпінням чекаємо на ваші листи!

Презентація

Книжку про Колочава презентували в Ужгороді

Перед початком презентації

Презентувавши у рідному селі друге унікальне видання з історії Колочави – книжку «Колочава. Релігія», Станіслав Аржевітін представив її перед закарпатською інтелігенцією. Презентація в обласному центрі – Ужгороді – відбулася 17 жовтня 2008 року.

Перед початком офіційної частини презентації Закарпатський заслужений народний хор заспівав молитву «Отче Наш» на подвір'ї юридичного факультету Ужгородського національного університету.

Представники і шанувальники закарпатської історії та культури зібралися в приміщенні юрфаку. Саме тут колочавський вівчар Іван Мацола трембітою оголосив про початок презентації. Виступити та

сказати своє слово про історичне дослідження отримали можливість усі бажачі. До виступу були запрошені колочавські краєзнавці: Малета Василь Дмитрович та Оленіч Дмитро Михайлович.

«Кожний документ Станіслав Михайлович брав до своїх рук і вивчав не одну годину. Це унікальне, самостійне видання, робота здійснювалась за першоджерелами. Він перекладав з латини, угорської, чеської мов та опублікував ті документи, які держава не має можливості донести до загалу», – зазначив директор Державного архіву Закарпатської області Михайло Делеган. Зі своїми доповідями виступили рецензенти-науковці, доктори історичних наук М. Болдижар і Ю. Сливка.

Друга частина презентації видання відбувалась вже у Закарпатському музеї

народної архітектури та побуту, розташованого неподалік.

Щоб проілюструвати деякі сторінки нової книжки, автор за допомогою своїх помічників – колочавців, влаштували показ кількох забутих релігійних традицій села.

Учасники презентації були дуже вражені, ознайомившись з традиціями села Колочави. Вони співчували дівчині з байстрам (тобто з народженою поза шлюбом дитиною), яку морально принижували за «ті гріхи». Із зацікавленням гості слухали історії світоців колочавського релігійного життя, яким автор присвятив свою книжку, – прототипів дяка Івана Лугоша, священика Петра Колочавського, дяка Івана Козака та церковного вчителя Івана Івашка. Всі учасники презентації від імені президента Карпатської України Августина Волошина привітав Юрій Павлович Хланта.

Щирий сміх серед присутніх викликала сцена показу традиції церковної кари за гріх п'ятики під час посту або у велике релігійне свято. За церковним звичаєм, людина, яка згрішила, мала тричі пройти селом із ярмом на шії і прокричати: «Якщо будете грішити, як я, будете носити ярмо по селу, як я».

Та особливо розсмішив єврей Іцько, який бігав з ножом та гускою біля єврейської корчми, адже саме у п'ятницю, за звичаєм, лише призначена для цього людина з єврейської громади за певним ритуалом мала право різати гуски усім євреям у селі.

Завершилося дійство традиційним колядуванням колочавців.

Після театралізованого дійства всієї ужгородської інтелігенції було анонсовано проєкт фільму «Колочавські повстанці». Народний депутат України Станіслав Аржевітін сам написав сценарій фільму, дослідивши для цього чималий архівний матеріал КДБ 50-х років мину-

Так спокутували гріх. Роль виконує Л. Хланта

лого століття. Місцевих героїв у ньому зіграли жителі Колочави. Головну роль Михайла Штаера, відомого в наших краях ватажка хлопців з лісу, зіграв його племінник Іван Штаер, а керівника «січовиків» Шимону – його син Олександр. Як і за часів Ольбрахта, у фільмі колочавці знову будуть грати самих себе.

Презентація закінчилась, проте всі присутні отримали не лише приємні враження від побаченого та почутого, а й по примірнику книжки «Колочава. Релігія». Вдома вони зможуть детальніше ознайомитися із самобутніми звичаями та простою релігійною історією села Колочава та його свідомих жителів.

Марія ШЕТЕЛЯ

С. Аржевітін з виконавцями ролей світоців колочавського релігійного життя

Церковна кара за п'яцтво. Ролі виконують: І. Маркович, І. Макар

Колочавські колядки

Єврейське «трефне». Роль виконує І. Макар

Інтерв'ю

«3 війни не втечеш нікуди»

Пан А.М. Беца

У жовтні 2008 року виповнилося 63 роки з часу визволення Колочави радянськими військами. Прихід радянської влади жителі села сприйняли з радістю та надією. Чимало колочавських синів полягло на полях битви із німецькими загарбниками. Серед тих, кому вдалося пройти вогонь, воду, всі лиха війни і вижити, – ветеран Радянської Армії Андрій Беца. 1 лютого 2009 року радянському воїнові виповниться 85 років. Та війна йому сниться й досі.

– Коли і за яких обставин Ви потрапили на фронт?

– У 19 років мене призвали до армії. Прийшли до Колочави офіцери, які агітували, що війна швидко закінчиться, а нас усіх скерують вчитися. Молодь тоді дуже хотіла навчатися, проте не мала можливості. Багато із нас повелися на цю брехню і пішли на війну. Із Міжгір'я ми потрапили до Сваляви у військовий казарми. Поки ми не прийняли присягу, то ще півбіді, а потім уже довелося чистити стайні за кіньми, трохи вчитися військової справи. Пізніше нас усіх зібрали і почали розпитувати, хто хоче йти зв'язковим. Ніхто із нас не розумів, хто такий зв'язковий, проте лише я один навмання сказав, що хочу бути ним. Опісля нас почали вчити користуватися зброєю, протягом двох тижнів пройшли військову муштру, і нас відправили на 4-й Український фронт. Це був початок 1945 року.

– Де саме Ви воювали?

– Одразу за Ужгородом проходила лінія фронту, і ми там почали свою військову діяльність. Служив я у 59-му артополку, був батареїним зв'язковим, мав шість гармат. Я постійно чергував біля телефону та передавав координати батареї, куди направляти гармати та давати вогонь. За моїм розкладом солдати стріляли, я ж сам протягом війни жодної людини не вбив. Хоча траплялися різні випадки. Я ж завжди йшов попереду роти і тягнув лінію зв'язку, часом доводилося тягнути по 5 кілометрів лінії. Тягнули прямо, не зважаючи на кущі, дерева чи пагорби. Часом танки йдуть та порвуть зв'язок, тоді доводилося вертатися назад та все лагодити.

Позаяк я розмовляв лише по-нашому – по-закарпатськи, то ні українці, ані росіяни мене не розуміли. Часто і я не міг втямити, чого від мене хоче начальство.

Наша дивізія завжди йшла допомагати на прорив. У Польщі ми зупинилися в одному містечку, аби перечекати день, вночі підійти до фронту закопатися, а зранку почати напад. Наша машина поїхала за боеприпасами, решта солдатів розклалися відпочивати, а мені дали завдання. Я мав стояти на перехресті та чекати наступну машину з військовими, яку мав провести до місця розташування солдат. Я йшов і весь час шукав, де той хрест, бо я не знав слова «перехрестя», у нас говорили «розпуття» чи «роздоріжжя». Ходив довго і вже сам заблукав, шукаючи хрести, аж поки водій тої машини не знайшов мене. Начальнику наступного дня довелося довго розповідати, чому прогавив час для запланування. Нормальний командир попався, бо інший відправив би мене у штрафну роту.

Так я і залишився служити у цій частині й надалі виконував функції зв'язкового.

– Бойові рани маєте?

– Звичайно, який вояка без поранення. Вже на території Чехії, коли ми поверталися назад, не пам'ятаю точно, як називалося місто, я тягнув перед німецькими гарматами зв'язок, і мене почали обстрілювати. Я падав на землю, лежав трохи, а

коли гарматник відводив зброю, знову підводився і продовжував свою роботу. Там і зачепив мене осколок кулі – попав у стегно. У цьому місці й дотепер мені болять.

– Страшно було на війні? Чи боялися крові, мертвих, адже пішли воювати у дуже юному віці?

– Там не було коли боятися. Не лякалися ні смерті, ні трупів – до всього звикали. Пам'ятаю, принесли нам їсти до бліндажа – місця, де, закопавшись у землю, сидів зв'язковий, а ми сядемо на замерзлі трупи і обїдаємо.

Зі мною прийшли на війну з Колочави Шетеля Іван та Полажиниць Михайло, які воювали у піхоті. Їм дали завдання повести до комендатури двох зловлених німців, позаяк Полажиниць трохи перед тим був у Німеччині, то розумів прості німецькі слова. Коли сіли закурити, полонені якимось відібрали від них зброю, роздягнули хлопців та пробили їх штирями. А самі перевдягнулися в їхній одяг і втекли до своїх. Адже фронт був поруч. Ще один мій односелець помер у мене на очах. Ми як два зв'язкові сиділи у хатинці біля залізничної колії. З одного боку німці, з іншого – наші війська. Тут нам надійшов наказ залишити місце дислокації, бо німці почали наступ. Я вхопив апарат і почав втікати. А Гуцул (кличка односельця, бо як його звали, вже не пам'ятаю) повернувся, аби взяти заземлення. І тут його німецький снайпер застрелив. Досі пам'ятаю, як він повернувся скривавлений та упав.

Як би не було страшно, та доводилося воювати. З війни не втечеш нікуди. Вже як прийняв присягу і натягнув військового брання, то вже ніде втікати

– Пам'ятаєте, як і де отримали звістку про Перемогу?

– Воюючи, ми дійшли до Моравської Острави у Чехії, де 8 травня нам прийшов наказ більше не стріляти, а 9 травня надійшла довгождана звістка про Перемогу і закінчення війни, її ми прийняли з великою радістю та надією на краще життя. Після закінчення війни наша частина

пішла із Чехії у Польщу, а звідти у Мукачеве. Вже після війни не було що їсти в армії, парили навіть бур'яни. Нас відпустили додому.

Так закінчилася моя служба в армії. Воював я загалом рік, отримав медаль «За Відвагу» та «За Перемогу» та інші. Маю десь 17 медалей та один орден.

– Як Вас зустріли у післявоєнному селі?

– До Колочави тоді поверталися воїни з різних армій – чеської, мадярської, радянської. Якимось по-особливому в селі тоді не зустрічали нікого. Із Міжгір'я я йшов пішки, бо не було транспорту. У центрі няньо косив траву, бо там у нас було поле. Там і зустрів мене. Мама тоді поїхала до Батьова, побачив її вже ввечері.

Через 5 років я оженився на Лідії, з якою прожив 43 роки та виростив двох синів. Протягом життя працював на різних роботах, займав всілякі посади. Та згадка про війну найбільше врізалася в мою пам'ять. Ще досі вночі можу говорити уві сні, немов передаю по рації дані для нашої батареї.

Розмову вела Марія ШЕТЕЛЯ

Довідка: Беца Андрій Михайлович народився 01.02.1924 р. (батько – Беца Михайло, мати – Сюгай Анастасія). У 1938 р. закінчив народну школу з відмінним успіхом. З 12 листопада 1944 р. по 21 вересня 1945 р. – доброволець Червоної Армії, рядовий артополку 38-ї армії. У 1945 р. закінчив 4-й клас горожанської школи в Міжгір'ї. З 4 січня до квітня 1946 р. працював у м. Чопі в пожежній команді на залізниці. 1 жовтня 1946 р. завідувач клубу в Колочаві. 31 вересня 1947 р. вчитель 1-4-х класів при початковій школі в присілку Сухар, пізніше завгоп у колочавській лікарні і сільпо.

Урочиста подія

Колочавська земля стала символом єдності українців

На сцені Палацу спорту представники земляцтва України

20 вересня у найбільшому спортивно-концертному залі столиці – Палаці спорту відбулося святкове дійство «День земляцтва» під гаслом: «Земляки! Єднаймо Україну!», організоване Радою земляцтва областей України.

Захід розпочався із виходу на сцену представників усіх земляцтва та вкладання капсул із частками землі від кожної області до символічної мапи України. Від Закарпаття цю почесну місію виконав голова Товариства закарпатців у місті Києві, депутат Верховної Ради Станіслав Аржевітін. Землю ж було спеціально привезено із Колочави. Дійство символізувало єдність і братерську любов усіх українців, які прагнуть бачити свою державу щасливою і могутньою.

У цей день усі бажаючі могли переглянути фотовиставку, присвячену історії як Закарпатського, так і інших земляцтва, що працюють у Києві, а також довідатися про туристичні можливості регіонів, побачити виступи кращих професійних та самодіяльних колективів і просто поспілкуватися із земляками. Для учасників і гостей свята були виголошені вітання від Президента, Кабінету Міністрів і Київської міської державної адміністрації.

Наталка Приступ

Увага конкурс

Оголошується конкурс на кращий національний традиційний костюм колочавця

Упродовж віків кожен народ мав своє обличчя – національний одяг, котрий якнайкраще підходить для його місцевості, клімату, способу життя, відображаючи внутрішній світ людини. У японців – це кімоно, у турків – халат, українців – вишиванка. Народний одяг Закарпаття зберіг чи не найбільше різноманітних форм і давніх рис культури слов'янських народів. Якщо у центральній степовій Україні барви одягу приглушені, то у мешканців гір, вкритих килимами квітів, – вони яскраві, барвисті, веселкові.

Одяг завжди був укриттям людини не тільки від холоду, спеки, вітру та дощу, а й від злих духів, зурочення. Вважалося, що вишивка на грудях захищає душу людини від руйнування, занепаду, а отже, вмирання. Це давня українська традиція протистояти злу красою. Ось що спонукало газдинь довгими зимовими вечорами вишивати, гаптувати одяг собі та своїм рідним, коханим, вкладаючи у вишиті узор найщиріші, найпотаємніші мрії і почуття. У XIX ст. введення національних елементів у міський одяг було ознакою прогресивності й демократизму. Недарма вишиванку носив Іван Франко та інші видатні митці. Зараз вишиванки вдягають політики, громадські діячі, митці, бо розуміють: створене народом – значить досконале!

Влаштуймо свято етнічної моди в Колочаві! Спробуймо відтворити наш національний костюм – чоловічий, жіночий, дитячий, святковий чи повсякденний, літній чи зимовий. На переможців конкурсу чекають призи від народного депутата Станіслава Аржевітіна, а їхні фото будуть розміщені в нашій газеті. Усі колочавці матимуть змогу побачити костюми-переможці під час святкування Дня села навесні 2009 р.

I ПРЕМІЯ – 1000 грн

II ПРЕМІЯ – 800 грн

III ПРЕМІЯ – 500 грн

Заохочувальні призи для учасників конкурсу по 100 грн.

Конкурс буде проводитися на День села у травні 2009 року. У вас є час. Беріть участь у конкурсі! Отримуйте призи! Створюйте історію рідного села власними руками!

Головний редактор, засновник та видавець – С. Аржевітін

Випускаючий редактор – В. Ломакіна

Загальний наклад – 4000 прим.

Адреса редакції: м. Київ, 01001 Головна пошта

а/с № 518, телефони: +38(044)255-23-91, 331-28-15

e-mail: novakolochava@ukr.net

свідоцтво ЗТ№457/49Р від 10.04.08

Фото з архіву С. Аржевітіна